СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 176. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 31-го липня, 1937 — VOL. XLV. No. 176. Jersey City, N. J., Saturday, July 31, 1937. THREE CENTS

БОРОТЬБА ЗА ЗАКОН ПРО ПРАЦЮ

ВАШИНГТОН. — Підчас дебати в сенаті над законопроектом Блека й Конерія про довжину праці й заплату сказав сенатор Гвілер, що урядники Американської Федерації Праці викликають телефоном ріжних сенаторів і просять їх відіслати проєкт назад до комітету.

На те сенатор Блек заявив, що він чув про ці поголоски й тому він закликав телефоном Виліема Гріна, предсідника Федерації, і цей сказав йому, що урядники Федерації такого не домагаються. Блек остерігав сенаторів, що як вони відішлють проект назад до комітету, то він вернеться ще гірший, ніж є тепер.

Грін заявив потім газетярам, що він не домагався відіслання законопроєкту до комітету.

У той самий час у палаті послів ішла боротьба між прихильниками проєкту, що добивалися приспішення дебати над проектом і голосування, та противниками, що домагаються скорого покінчення сесії та розпуску конгресу на вакації.

БОРОТЬБА ЗА РОБІТНИЧИЙ ЗАКОН У СТЕЙТОВІЙ ЛЕҐІСЛЯТУРІ МІШІҐЕНУ.

ЛЕНСИНГ (Мішіґен). — Сенат стейтової леґіслятури, скликаної на спеціяльне засідання для розгляду стейтового закону про промислові відносини, відмовився зміняти цей закон. Тоді стейтовий губернатор Морфі заветував старий закон.

Потім губернатор заявив, що він внесе в конгресі проєкт у зміненій формі.

ПОЖАР КОРАБЛЯ СПРИЧИНЯЄ СМЕРТЬ ЛЮДЕЙ.

БОЛТИМОР. — У заливі Чізепік, при гирлі ріки Патапско, занявся в четвер вечором корабель „Сіті оф Болтимор", власність підприємства „Чізепік Стімшип Компані", що вихав був з цього порту вечором до Норфовку з понад сто пасажирами й пятьдесятьма моряками залоги.

Понад сто рятункових човнів прибережної сторожі й воєнної фльоти пустилися на рятунок горіючому кораблеві й забрали людей з горіючого корабля, що добився до Бейсайд Біч і осів при березі, горячи до самої лінії води. З порівнання листи людей на кораблі зо списом вирятуваних показується, що досі ще не знайдено коло 20 осіб. З моря вже добуто дві особи.

ЖУРБА УРЯДУ ЗА АМЕРИКАНЦІВ У ТІЄНЦІНІ.

ВАШИНГТОН.—Департамент стейту займається живо долею американських горожан, що тепер знаходяться в Тієнціні, в Китаю, що, як звісно, був сценою повітряного нападу японських летунів.

За поданнями департаменту стейту, в Тієнціні й околиці є тепер 626 американських горожан.

НОВА ЯЗВА НА ФАРМАХ.

ГРІНВУД (Ню Йорк). — Фармери повіту Стюбен занепокоєні появою страшного ворога рільних плодів, що зветься „армі ворм".

Рільнича колеґія при Корнельськім університеті доносить про поширення цієї язви і в інших повітах. Професори колеґії радять фармерам труїти хробака відповідною трійливою мішаниною, котру робиться з 50 фунтів отрубів, 1 фунта „содіюм арсенайт", двох частин патоки й півтора гальона води. Цю мішанину треба розсипати по дорозі хробака.

БОРОТЬБА МІЖ ЮНІЯМИ МОРЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Джозеф Корен, один з урядників нової юнії моряків, звязаної з Комітетом Промислової Організації, заявив на конституційних зборах юнії, що урядники юнії корабельних вантажників, звязаної з Американською Федерацією Праці, заявили йому, що юнія корабельних вантажників і Американська Федерація Праці будуть поборювати юнію Комітету Промислової Організації навіть при організуванні тих морських робітників, котрих фахові юнії Федерації Праці досі не організували.

З КАМПАНІЇ УРЯДУ ПРОТИ РЕКЕТІВ.

НЮ ЙОРК. — Підчас розсліду федерального суду проти рекетерів, пані М. Б. Джаспн з Грейт Неку, Лонг Айленд, відмовилася давати якінебудь відповіди на запити прокуратора.

На процесі проти так званого курячого рекету в місцевім стейтовім суді виявилося, що одного з головних свідків процесу стейтова поліція стерегла в день і в ночі 6 місяців.

ЩЕ НЕ НАВЧИЛИСЯ ПОВИВАТИ.

ТУЛСА (Оклагома). — Лікарі виняли з горла 9-місячного Бойла Дайа сильно заржавілу шпильку безпеченства. Лікарі кажуть, що шпилька стирчала в горлі дитини 6 до 8 місяців. Відкрито її при помочі промінів „екс", коли дитину привезено до шпиталю, щоб вилікувати її з тяжкого дихання.

НОВИЙ ПЕРЕЛЕТ ЧЕРЕЗ ОКЕАН.

У заливі міста Ботвуд, Нова Фундляндія, осів літак „Пан американ Клипер III", викінчивши першу частину свого другого перелету понад Атлантик з Порт Вашингтон, Лонг Айленд, до Фойнеса, в Ірляндії.

СМЕРТЬ ЗА ВІДПРАВУ БОГОСЛУЖЕННЯ В СССР.

Тітка вбитого маршала Тухачевського замовила поминальне богослуження за його душу й 7 розстріляних генералів. Попа, що відправив це богослуження, Бумагіна, розстріляли.

СТИПЕНДІЯ ДЛЯ ПСІВ.

Голова „Міжнародньої Ліґи Гуманітаризму" Міс Лінд дав монастиреві на горі св. Бернарда в Альпах коло 25,000 зл. на будову обширної й опалюваної шопи та на відживу відомих рятівничих псів.

ІТАЛІЙСЬКО - АНГЛІЙСЬКІ РОЗМОВИ.

Англійський премієр Чемберлен мав з італійським амбасадором Грандієм півторагодинну розмову, яка закінчилася поправою італійсько-англійських відносин. Англійські газети приписують тій розмові велику вагу та висказують надію, що вона вирве Італію зпід німецьких впливів.

ЧИЮ ДИТИНУ ВКРАЛИ ЦИГАНИ?

В Любартові на Холмщині підчас контролі циганського обозу знайшли дівчинку Анюту (Анну), яку тому 6 літ вкрали цигани в однім селі на сході. Вона має 9 літ, струнка, лице подовгасте, сильно опалене, шатинка, очі пивні. Дівчинка не памятає села, звідки походить.

ПЛАВНИК ЗАМІСЦЬ МОРСЬКОЇ ЛІХТАРНІ.

Англійський часопис „Дейлі Мейл" подає ревеляційний опис застосування плавника (бой) замісць морських ліхтарень. Студент ліверпульської політехніки, 24-літній Едвард Барон, винайшов по довгих і важких експериментах плавник, який на повнім морі заступає знаменито морські ліхтарні й одночасно є показником для трансокеанічних кораблів.

Конструкція нового ідеального плавника проста, бо складається з кількох електричних батерій і кільканадцятьох плиток спеціяльного металю, до яких впадає крізь окремі отвори денне світло. Під впливом денного світла плитки корчаться і тоді гасне автоматично запальна жарівка. В ночі, коли скрізь темно, плитки таємничого металю розширюються і тоді запалюються сильним ясним світлом жарівки, приміщені на вершку плавника.

Молодий винахідник веде тепер переговори з технічною управою одної фабричної лябораторії, яка імовірно закупить патент на продукцію нового типу морського плавника.

Винахід молодого студента має — на думку авторитетних наукових кол — усі дані до найкращого успіху.

БОЛГАРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕАТР У НЮ ЙОРКУ.

До Ню Йорку прибув драматичний гурток болгарського національного театру в числі 25 осіб. Цей театр фінансово піддержує болгарський уряд і за кордон він виїздить в ціли болгарської пропаганди. Зараз по приїзді до Ню Йорку його офіційно привитав посадник Ля Гвардія. Потім артисти подалися в подорож по кольоніях, у яких живуть болгари: Торонто (Канада), Дітройт, Акрон, Індіянаполіс і Пітсбурґ.

З поворотом цей драматичний кружок затримається в Ню Йорку і дасть у театрі Гекшер, пята евеня і 104 вул., дві вистави: „Гушовер" (бунтарі), 5-дієву драму болгарського національного поета Івана Вазова, яка представляє боротьбу болгарського народу проти турецької неволі, що тревала 500 літ; та „Майстрі", (майстри), 4-дієву драму болгарського поета Рахе Стоянова, яка розказує історію і трагедію двох славних балканських різьбарів у дереві та їх гарячу любов, з одного боку до різьби, а з другого до жінки.

Це перша візита державного театру до Америки, і з цієї нагоди американський федеральний театр старається всіми силами піддержати своїх товаришів акторів з Болгарії, щоб їх візита була вповні удала.

Серед персоналу цього болгарського театру знаходяться деякі найкращі болгарські артисти, як, наприклад, відомий в Европі Крустіч Сарафов, Володимир Трендафілов та Джордж Стаматов, майстер у віддаванні характерів. Серед жінок-артисток на першому місці стоять: Олена Снєйна, Зорка Йорданова і Петті Герганова.

НАЙКРАЩИЙ МОТОР.

Таким найкращим мотором є людське серце. Хоч вага цього мотору не більша як 30 грамів — цей моторок працює без упину 70—80 літ. Видатність його праці справді незвичайна, бо серце корчиться 60—80 разів на мінуту, що дає 100,000 рухів на день і 40 міліонів на рік. За 70 літ життя беться серце 3 міліярди разів. За кожним рухом серце витискає одну десяту літра крови, що дає 7 літрів на мінуту, 420 на годину, 10,000 літрів денно, 3.5 міл. літрів за рік і 250 міліонів літрів за 70 літ життя.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД.

В селі Кучаїв, пов. Львів, місцеві поляки два рази робили напад на студента Мацеха, свідомого українця, й пробили його ножем в околиці шиї. Пізніше його ще й арештували. Таксамо побили тяжко одного молодого свідомого селянина.

БИК ЗБОЖЕВОЛІВ ЗО СПЕКИ.

Разюшений бик розірвав доглядача обори Тхужницького в Воютичах, Самбірщина. В безнадійному стані відвезли жертву, 40-літнього А. Півбилка, до лічниці в Самборі. Як виявилося, бик дістав атаки шалу через спеку.

ПОХОРОН СЕРБСЬКОГО ПАТРІЯРХА.

Похорон сербського патріярха Варнави, який помер у часі великого релігійного напруження в Югославії, пройшов відносно спокійно. Щоправда, були вибухи по деяких містах, а в Сараєві навіть були покалічили кілька осіб та вбили одну жінку, одначе ці вибухи не приняли таких форм, як то дехто передбачав. У деяких кругах побоювалися, що цей похорон готов стати товчком для революції. Ніхто з королівської родини не був на тому похороні.

ЖЕРТВИ ПРАЦІ.

Степлі Зелінський, 45-літній вікночист, упав з 12-го поверху готелю Берклія в Ню Йорку й забився на місці. Поліція каже, що він не вживав пасу безпечества.

При чищенню вікна на 16-тім поверсі 28-поверхового будинку при вул. Джан у Ню Йорку, Джеймові Османові, 38-літньому вікночистові, зірвався один бік пояса, котрим він був причеплений до рами вікна. Осман повис на другім кінці пояса. Його крики почули люди з будинку на противнім боці вулиці. Візвали пожарників, і ці його втягнули до середини кімнати.

ПОЖЕЖА В КООПЕРАТИВІ.

В селі Турка, пов. Коломия, вибухла пожежа в будинку Б. Валенштайна. Вогонь перекинувся на сусідні доми і згорів будинок кооперативи „Вільна Спілка" з крамницею та 20 господарств. Шкода дуже велика. Причина пожежі невідома.

ТАГІЧНА СМЕРТЬ ПАЛІЯ.

В селі Оріхівчику, брідського повіту, вибухла пожежа одночасно в трьох загородах: Андрія Поповича, Анни Матіяс і Івана Поповича. Всі три загороди згоріли з усім живим і мертвим інвентарем на шкоду 4,000 зл. Поліційні дохоження ствердили, що вогонь підпалив син пошкодованого Івана Поповича, Василь, з особистої пімсти. Палій утік до збірського повіту і в селі Підберезя біля Залозець повісився в лісі.

ЯК ЖИДИ БОЙКОТУЮТЬ ҐОЇВ.

Львівський тижневик „Нове Село" ч. 25, пише:

Недавно писали ми, про те, що жиди постановили приймати в своїх підприємствах до праці тільки жидів, а не-жидів усувати. Тепер на львівському ринку можна завважити вже перші сліди цеї акції. Досі не видно було на ринку ні одної жидівської „перекупки" з яриною, овочами і т. п. Недавно однак появилися перші жидівські перекупки. Всі жиди купують ярину тільки в тих своїх перекупок. Коло наших селянок і міщанок не стрінете тепер ні одного жида, чи жидівки. На тім стратять немало наші підльвівські селяни і міщани. За те ми повинні відповісти ще більшим скріпленням клича „свій до свого". Побачимо тоді, хто на тім виграє, як у їх крамницях і кишенях буде пусто.

АРЕШТУВАЛИ КОМІСАРА ОСВІТИ І ПИСЬМЕННИКА ПІЛЬНЯКА

МОСКВА. — Советська влада арештувала свого народнього комісара, себто міністра освіти, Бубнова, і відомого совєтського письменника, Бориса Пильняка. Бубнова арештували за те, що він нібито приняв такі шкільні підручники, які були зложені в дусі „троцькізму". Крім двох вище згаданих арештовано ще також редактора „За комунистическое просвещение", Жербовського, й одного банковця, Озерянського. Також названо „ворогом народу" журнал, що його видавав комісаріят освіти, „Педагогическое обозрение", і вслід за тим арештовано редакторів.

ГОЛОВОЮ КОНГРЕСУ, В ЛОНДОНІ УКРАЇНЕЦЬ.

ЛОНДОН. — У половині цього місяця відбувся в Лондоні 12-тий конгрес національних меншин Европи. Головою конгресу вибрано українця з Буковини, посла В. Залозецького. Він виголосив інавгураційну промову. Від англійців промовляли лорд Дікенсон, голова Англо-Українського Комітету в Лондоні, і полк. С. Малон, секретар того комітету. На тому конгресі була численно заступлена англійська преса, яка друкувала про перебіг нарад довші звідомлення.

КОМУНІСТИЧНІ ХУЛІГАНИ ГУЛЯЮТЬ.

ДРОГОБИЧ. — Комуністичні недобитки в Дрогобиччині починають знову підносити голову. Почалось від села Грушова. Мандрівний український театр виставляв у цьому селі пєсу „Шляхами на Соловки". Як відомо, в цій пєсі представлені знущання червоної Москви над сибірськими засланцями. Це обурило московських наймитів і вони станули в обороні дикого московсько-азійського режиму й викликали з приводу цього несамовиту авантуру. Виставу треба було перервати. Та на цьому не закінчилося. З Грушова поїхав цей театр до Добрівлян, де винаймив салю в Народнім Домі. Вечором 28 червня ц. р. відбувалася вистава „Наталка Полтавка", в часі якої прийшло до нового бандитського виступу комунарів. Вони вибили в Народнім Домі вікна та побили до крови студента С. Яворського.

КОПЕРНИК БУВ НІМЕЦЬ.

ДАНЦІҐ. — „Данціґер Нойсте Нахріхтен" передруковують зміст статті д-ра Шмавха п. з. „Народи і держави на сході й півночі Европи", в якій автор остаточно доказує, що славний астроном Микола Коперник був з походження німець. Коперник відкрив, що земля не стоїть на місці, тільки обертається довкруги своєї осі, а крім того крутиться довкола сонця. Між німцями і поляками від довгого часу ведуться суперечки про походження цього вченого астронома, що поклав основи для нинішньої астрономічної науки.

КИТАЙ РІШЕНИЙ ПРОДОВЖАТИ ВІЙНУ.

ШАНГАЙ. — Премієр Китаю і головний військовий командант маршал Чіянг Кай Шек заявив публично, що коли Японія накинула Китаєві війну, то Китай приїме визов і видержить у війні до останньої краплі крови. Японські літаки бомбардували Тієнцін, вбиваючи тисячі людей і обертаючи деякі частини в руїни. Центральний китайський уряд висилає у навіщену війною територію нові військові підкріплення.

ПЕРЕДБАЧАЮТЬ ЗМЕНШЕННЯ ЧИСЛА ЛЮДЕЙ.

ПАРИЖ. — Тут розпочався міжнародній конгрес учених, які займаються справами скількости людей. Учені в докладах висказувалися, що впродовж двох наступних поколінь народи північно-західної Европи зменшать своє число на сорок міліонів осіб. Внаслідок значного піднесення санітарних відносин у культурних краях число зросло більше, ніж на це дозволяли територіяльні можливости. Тепер іде відворот і в культурних краях слідне зменшення уродин.

ЗА ЗАМАХ НА АМБАСАДОРА ДІСТАЛА ЛЕГКУ КАРУ.

ПАРИЖ. — Пані Маґда де Фонтанж, яка кілька місяців тому виконала атентат на французького амбасадора до Риму, Шанбрена, ранячи його кулею в стегно, тепер дістала відносно легку кару, всього один рік тюрми, з завішенням на неозначений час. Пані Фонтанж говорила, що вона була любовницею італійського диктатора Мусолінія, а амбасадор Шамбрен нібито перестеріг диктатора перед нею. Суд у часі розправи заборонив їй розбалакувати свою любовну історію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛІЦІЯ Й НАСИЛЬСТВА

Під таким заголовком містить нюйорський щоденник „Ворлд-Телеґрам" замітну статтю про кріваві заворушення в сталевих страйках. Голос „Ворлд-Телеґраму" замітний тим, що цей часопис не був ніколи радикальний.

„Хто винуватий за вибух насильств у звязку зо страйками в сталевім промислі?" — питається щоденник. „Сталеві підприємці та місцеві й стейтові урядники, що поступають згідно зо сталевими підприємцями, кажуть, що завинив Орґанізаційний Комітет Сталевих Робітників. Сталевий комітет зате каже, що „17 сталевих робітників вбито жорстоко й самовільно", що нікого за ці вбивства не потягнено до відповідальности та що федеральний уряд не проявив найменшого зацікавлення охороною прав робітників.

„Сталеві компанії стараються зложити всю вину за насильства на страйкарів, а деякі місцеві публичні урядники займають те саме становище. Наприклад, лава присяжних шікаґовського коронера каже, що вбивство 10 осіб коло фабрики „Ріпоблик Стіл" у Савт Шікаґо було оправдане та що поліція виступала в самообороні. Це годиться з заходами шікаґовського уряду представити справу так, що страйкарі почали кріваву бійку.

„Звичайні горожани, цікаві дізнатися правди, повинні бути вдячні за рапорт сенатського Комітету Горожанських Свобід під проводом Ла Фолета про розсліди над убивствами в Шікаґо. Посадник Шікаґа, Келі, напав на цей рапорт як на рапорт, зроблений в іншому місті, Вашинґтоні. Одначе нам здається, що саме ця обставина дозволила комітетові зробити безсторонний розслід. Комітет покликав до Вашинґтону на допити поліційних урядників, поліцаїв, страйкарів і неінтересованих горожан, що бачили події в Пропамятний День. Він оглянув докладно фотоґрафії з битви та знамениті рухомі образки. Він переглянув усі докази та предложив рапорт, який нам видається неможливим до відкинення".

Подавши потім висновки, до яких дійшов сенатський комітет, Ворлд-Телеґрам" каже: „Ми не можемо згодитися вповні з Орґанізаційним Комітетом Сталевих Робітників, що вся слушність по однім боці, а вся неслушність по другім. Ми знаємо, що горячі й невідповідальні голови бувають і серед страйкарів. Одначе вповні годимося зо становищем комітету Ла Фолета, що поліція не повинна вязатися в робітничих спорах з ніякою стороною.

„Рапорт комітету повинен бути осторогою для всіх міських урядів уживати поліційної сили лише для охорони публичного інтересу, себто для вдержання порядку й запобіження насильствам, а не для викликання непорядку й піддержання насильств через сторонничу поведінку в робітничих спорах".

УКРАЇНА СТРАДНИЦЯ

„Україна страдниця" — під таким заголовком містить римський „Мессаджеро" в числі з 9 липня кореспонденцію від свого варшавського дописувача, Роберта Сустера. До Варшави прибув утікач з Совєтчини, Василь Мировеха, який ще кілька тижнів тому був впливовим урядовцем совєтської вязничної системи і мав спеціяльне доручення наглядати над концентраційними таборами політичних вязнів. Внаслідок останніх подій цей чекіст, що за часів царату служив також у жандармерії, уважав за краще втекти за кордон. Італійському кореспондентові, що знає досить добре московську мову, він оповів про стан концентраційних таборів. З огляду на його фахове ознайомлення зі справою, це його оповідання набирає характеру справжнього документу. Для нас цей документ тимбільш цікавий, що у великій частині він присвячений Україні (з кореспонденції Сустера не видно, чи сам Мировеха — українець, але зрештою це не має значіння).

— Коли я порівнюю — казав Мировеха Сустерові, — стару царську каторгу, що зворушувала стільки ніжних европейських сердець, з теперішньою большевицькою, мушу визнати, що та була справжнім раєм.

Диктатура пролетаріяту побачила себе примушеною розвинути кольосальну сітку концентраційних таборів і зорґанізувала пять великих центрів у пятьох ріжних частинах совєтської Росії.

1) Концентраційні табори півночі, призначені для найбільш загрозливих і небезпечних політичних злочинців. Вони мають свій головний осередок на одному з Соловецьких островів. Сюди привозять переважно присуджених з південних провінцій Совєтчини, себто з Кубані, з України, з Кавказу і з Криму. Вязні з цих чотирьох провінцій складають тут 80% загальної скількости.

2) Концентраційні табори Уралу, з осередком у Шердині. Сюди привозять політичних, менш важливих і менш небезпечних.

3) Концентраційні табори Сибіру з осередком у Ново-Сибірську призначені для покараних урядовців, спекулянтів тощо.

4) Табори Далекого Сходу з осередком у Хабаровську призначені на перетримування націоналістичних мас з ріжних національних меншин.

5) Політичні табори середньої Азії з осередком в Алма Ата, призначені для кольорових вязнів Азії.

Від 1929 р., себто від часу, як Сталін повів наступ за остаточну колективізацію землі і послідовне винищення „кулаків", ця сітка концентраційних таборів набрала дійсно вражальних розмірів. Совєтський режім доконав майже цілковитого знищення заможнього українського населення, додаючи до голоду і масових реквізицій, ще й примусове виселення, яке внаслідок повстань перемінилося в масове постачання концентраційних таборів. Москва мала на меті звільнити в цей спосіб свої західні границі від непевного і сепаратистичного українського населення. І тепер можна рахувати, що не вважаючи на величезну щоденну смертність, скількість українців на самих тільки Соловках піднеслася з 800 тисяч до 2 міліонів.

На Соловках нараховують сім так званих таборів смерти. Один з островів, що називається Анзир, служить останнім житлом для тих, що не можуть більше працювати, або не заслугують, через свої хвороби, на особливу охорону.

Поміж національностями, що тут знаходяться, переважають українці, козаки і грузини. Особливо траґічна доля кавказьких гірняків, бо ці вільні сини високих гір ніколи не виживають більше від року в цій проклятій місцевості, але підупадають, як жертви туберкульози, або самі кінчають з собою.

Справжніх росіян, або москалів, майже зовсім нема. В цих самих таборах смерти вязні мусять переводити такі праці, що далеко перевищують їх фізичні сили. Той, хто не доконав своєї роботи, отримує перше тільки половину своєї дуже мізерної поживи. Якщо цей засіб не допомагає — і він не може допомогти! — тоді вязень підпадає найбільш вишуканим тортурам. Найменший протест потягає за собою збільшення кари, або впрост забиття вязня з револьверу наглядача. За кілька останніх років 4,000 вязнів пробували втекти з Соловецьких островів, але з них хіба сотка змогла дістатися за кордон.

Тепер ліквідування контрреволюціонерів уже не відбувається по підвалах Лубянки та інших підвалах Чеки, за винятком хіба цілком винятковиx обставин, але всі заарештовані і присуджені відбувають масову подорож у ці табори смерти, де мусять переводити нечувано важкі роботи і в той спосіб поволі винищуються, без колишнього гуркоту моторів та кулеметів.

За останні місяці 1937 року на Соловецькі острови привезено 1,200 українських інтеліґентів, що були присуджені на десять років каторжних робіт за зраду й антисталінську пропаґанду.

Евген Онацький, Рим.

ЯК ЖИВЕТЬСЯ УКРАЇНЦЯМ У ХОРВАТІЇ

(З ВІДВІДИН АМЕРИКАНСЬКОГО УКРАЇНЦЯ В ЗЕМЛЯКІВ У ЮГОСЛАВІЇ).

Дмитро Сидляр, український громадянин з Джерзі Сити, що від 1909-го року жив в Америці, відвідав недавно тому свою матір, сестри й шваґрів, що живуть у Таніжі, в Хорватії. Батько й мати його вибралися туди ще в 1891. році і звяли були його з собою, але він побув там усього 12 літ, а потім виемігрував до Америки. Гром. Сидляр побував у Хорватії три тижні й мав нагоду трохи приглянутися до життя українців у Хорватії.

У селі Таніж є коло 460 господарств, з того 400 хорватських і 50 українських. У сусідніх селах теж є в кожному споре число українських кольоністів. З українців одні приїхали були ще до батька Сидляра, а інші пізніше, до 1912-го року, бо по тому році вже до Хорватії з Галичини ніхто не приїхав. Українці вибиралися туди з цілими родинами й господарством, купуючи собі землю від місцевих господарів. Земля там урожайна. Колись вона не родила так, як тепер, через те, що поля заливали води ріки Сави. Відколи люди покопали канали й воду спущено в Саву, поля родять прекрасно. Наші люди мають по 15 до 20 морґів поля, мають по кількоро коней, держать багато худоби й свиней, з котрих годівлі вони мають найкращі приходи.

Українські хати будовані з цегли й усі криті черепицею. Відріжняються вони від хорватських домів, котрі всі будовані над пивницею, з мешканнями для людей на другому поверсі. Господарські будинки теж муровані й двоповерхові: на першому поверсі стоїть худоба, а на другому поверсі складають сіно. Садів мають багато, виноградників теж. Роблять своє вино й свою горівку з сливок.

Старі українські кольоністи носяться так, як вони носилися колись у краю, в Галичині. Молодь уже переймає хорватський стрій, що його виробляють самі з лену й шовку, на котрий вони годують шовківниці на морвових деревах. Купуваного одіння носять мало.

Віджививляються добре. Їдять багато молока, сира, масла та яйця і кури. Нема господаря, який не різав би собі на рік найменше дві годовані свині.

Податки досить високі. В цій околиці господар платить від морґа коло сто денарів. Збори з поля гарні: один член родини гром. Сидляра, що має 18 морґів поля, зібрав попереднього року 8 вагонів кукурудзи та 5 вагонів пшениці.

Найбільшим тягаром для українських кольоністів у Хорватії є військова служба. Треває вона 18 місяців, але беруть до неї просто кожного, лишаючи хіба каліку. Військова служба відзначається ще й тим, що жовнірів уживають не тільки до стисло військової служби, але й до будови державних доріг: рано жовнір робить військові вправи, а з полудня виходить на дороги.

Українці живуть із хорватами як добрі сусіди. Хорвати називають українців „русами", бо перші кольоністи не називали себе українцями, але русинами. Хорвати римо-католики й ходять до свого костела, тому українці постановили збудувати собі церкву. Будову вже викінчують і збирають уже фонди на малювання. Спровадили собі вже українського священика з Галичини. До церкви в Таніжі ходять українці з 4 сіл. В околиці є 5 українських церков.

У церковнім будинку буде міститися теж українська школа. Українську школу в Таніжі заведено яких 7 літ тому. Вчив дяк, спроваджений з Галичини. Діти, що давніше ходили до хорватської школи, ходять тепер лише до української. При навчанню української грамоти помагає дітям те, що українське письмо майже не ріжниться від сербського.

Українці передплачують українські ґазети. Читальні в селі нема. Наші люди ходять на хорватські театральні вистави. Мають охоту давати й свої, але досі ще не давали. Можливо, що як буде викінчена саля під церквою, то будуть давати й свої вистави.

Жид прибіг задиханий до асекураційного товариства і пхається до віконця на сам перед, хоч там стоїть ціла черга.

— Ви в якій справі? — питається службовик.

— Я хотів заасекурувати дім від вогню.

— То прошу підіждати, я мушу полагоджувати по черзі.

— Що значить „підіждати", коли мій дім уже горить?!

В. Будзиновський.

ДОБРЕ СХОВАВ ГРОШІ

Оповідання.

(1)

Купець Стефан Корицький повинен би з ріжних рацій звати себе найщасливішим чоловіком під сонцем. Міліонером, що правда, не був, та не в міліонах людське щастя. Коби лиш не біда! Хоч Корицький не мав міліонів, то за те мав неодно, чого неодин міліонер не годен купити, хоч би за те давав усі свої міліони.

Корицький був здоровий хлоп. Корицька була здорова, гарна і добра жінка. Обоє щиро любилися, розуміли себе і у всім важнішім були згідні. Їх діти були здорові, гарні, добрі і розумні. Зарібки були добрі, так, що ціла родина була обезпечена. Люди шанували його; мав славу розумного і чесного купця.

Добре було би Корицькому, не мав би ніяких турбот, ніякої журби, як би не одно: чи прикрі досвіди так навчили його, чи може таку хоробу мав. Досить, поза своєю родиною не вірив нікому. Не вірив у чистоту рук людей.

Цей сумний досвід, чи ще сумніша манія бувала жерелом ріжних непорозумінь, які цілком непотрібно зробили йому неодного ворога. Також в хаті бували клопоти, через пересборщені обережности перед злодіями. Хоч Корицький на всі лади обезпечував свої гроші, то всетаки боявся, що хтось вкраде їх.

Хто так дуже боїться злодіїв, той нікуди не поїде, тож і Корицький не виїздив нікуди. Двацять років не був за рогачками міста. І по місті не дуже швендався. Як не в своїм мешканню, то сидів у крамі; як не в крамі, то в мешканню. Не диво, що запросини брата, щоби приїхав до нього, були неначе бомбою, киненою в мешкання Корицьких. Осип Корицький, два роки молодший від Стефана, був монахом в далекім василіянськім монастирі. Браття розсталися тому шіснацять років. Осип вступив був до василіян проти волі брата Стефана. Тоді вони розійшлися в гніві і шіснацять років не знали один одного. Аж ось тепер така несподіванка!

Лист Осипа був дуже сердечний. На закінчення просив брата, щоб доконче приїхав до нього. Під підписом була дописка ігумена, що Осип дістав дозвіл запросити свого брата.

Зразу Стефан дуже втішився листом. Та не довго тревала та втіха. Стурбувало його питання, яке виринуло в душі:

— Що брата спонукало по такій довгій, завзятій мовчанці, написати таке сердечне письмо, ще й запросити до себе? Чи монастир не важить на мої гроші?! Може братом хочуть видурити їх від мене?...

Жінка хотіла розрухати його, загнати між людей, щоби троха розірвався. Як могла, так силкувалася розвіяти його недовірчивість.

— Чейже силою, ні підступом, ні обманом не видруть, не вимантять від тебе нічого, — казала жінка. — Не личить так зле думати про побожних монахів і про рідного брата!

Приятелі також радили йому їхати. Казали, що околиця дуже гарна, монастир цікавий і цікаве монастирське життя.

Корицький рішився поїхати. Обезпечив свою касу, жінці і в крамниці лишив тільки те, що на пару днів конечне, з собою взяв пятьсот ґульденів і поїхав.

Приняття в монастирі було дуже сердечне. Браття довго призиралися собі. Не дивота, бо більше як шіснацять років не бачилися.

— Ти дуже змінився!

— Ти став ще подібніший до тата!

Надійшов ігумен і також приязно привитав брата свого монаха. Запросив його на пару днів, обіцюючи йому в монастирі вигоди такі, як би в його власній хаті.

При спільній вечері в рефекторі Стефан Корицький побачив, що монахам не так зле живеться, як то думають побожні куми поза монастирем. Одночасно він також побачив, що се монастирське життя також не таке гуляще, як поза монастирем думають безбожники. Смачна й обильна вечеря з добрим вином. Якби не те, що до монастиря не можна взяти жінки, Стефан Корицький був би може таки зараз пішов за приміром свого брата Осипа.

— Дві милі звідси маємо став, — промовив ігумен до гостя. — Завтра будемо спускати. Я сам поїду. Може маєте охоту подивитися? Обід буде там, на місці. Свіжісінька риба... просто зводи.

— Дуже радо поїду, — відповів гість.

Дуже мило балакалося при винці, та строга монастирська реґула вигнала всіх з рефектора вже в годині девятій. Та ігумен знав, що гість не привик був так скоро йти спати. Знав, що без більшої родини, лиш з одним братом, йому скучно було би сидіти в келії. з ласки гостинного ігумена до келії, даній Стефанові на нічліг, помандрував повний збанок вина. Брати довго сиділи і балакали. Один одному розказував про те, що за тих шіснацять років пережив. Коли збанок вже випорожнили, розійшлися, щоб спочити.

Коли Стефан вже був сам в своїй келії, сильно зажурився. Він взяв зсобою цілих триста ґульденів, бо їх дістав був в останній хвилі, коли вже відїздив і ховати дома було запізно. Тепер він став потерпати, що тут, в чужій хаті хтось влізе до нього і ті гроші вкраде.

Щоби виміркувати, чи тут можна перед злодіями обезпечитися, став оглядати келію. Вперед заглянув під ліжко і до шафи. Не знайшов нікого. У вікні решітка. Вхопив обіруч і сіпнув. Держалася дуже добре. Отвір від печі до комина малий в грубім мурі. Ніхто не вліз би. Бічних дверей нема.

— Ов, погано! — входові двері цілком без замку!

В кишені триста ґульденів готівкою, і годі замкнутися!

— Чи не на те запросили мене і заливали таким сильним вином, щоби... Хіба цілком не буду спати і рано відїду...

Сказати легко було, та не спати, дуже тяжко. Дома Стефан лягав дуже скоро. Він любив висиплятися і мусів, бо твердий сон перемагав і покріпляв його. Коротко, був добрим сплюхом. Тепер, по вині сон ще більше налягав на нього. Чув, що як лиш сяде, то всне.

Треба було доконче келію якось обезпечити і лягати спати. На його щастя двері відчинялися до середини келії. Стефан присунув до них стіл, на столі поставив крісло.

— Як би тепер злодій попхався сюди, то дверми відсуне стіл і скине крісло. Наробить такого домоту, що розбудить мене і монахів у цілім монастирі.

Спокійний, що обезпечив себе і свої гроші, став роздягатися. Та по хвилі прийшла йому нова гадка:

— Я нині забагато випив. Я і мій брат. Монахи при вечері також не жалували собі. Мабуть всі будемо твердо спати. Так твердо, що ніхто з нас не почує того ломоту, який у мене наробить злодій. Треба зробити так, щоби він взагалі не міг відчинити дверей: щоби не міг відсунути стола.

Стефан присунув ліжко до стола.

— Тепер злодій влізе до келії хіба тоді, коли дверми відсуне не лиш стіл з кріслом, а також ліжко зі мною. Та Самсони вже перевелися.

Обезпечивши себе так, виймив гроші і при свічці став числити. Нарахував триста. Гроші всунув назад до портфелю, портфель всунув назад в кишеню кафтана. В кишені штанів мав ще троха дрібних, які взяв був на дорогу. Тих він тепер вже не рахував. Лиш рукою поклепав по кишені. Допевнившися так, що ті дрібні ще є, став роздягатися. Одяг поклав на ковдрі, щоби на випадок небезпеки мати під рукою. Лежачи під ковдрою, міркував:

— Я рухував гроші на столі при свічці. Як в ночі в хаті світиться, то знадвору крізь вікно все видко. Вікно келійки виходить в сад. Як в саді був хто... Ну, то бачив, що у мене така сила грошей. Також побачив, що вони в кафтані на ліжку. Щоби їх вкрасти, цілком не потребує лізти сам сюди до мене. Видушить шибу і кафтан з грішми витягне яким патиком. Келія невеличка, досягне й тичкою з фасолі... Зпід подушки хіба не витягне!

Виймив портфель з кафтана, всунув глибоко під подушку і аж тепер всунув.

У всіх будинках монастиря мертвецька тишина. Лиш в монастирських садах легенький шум вітру. На монастир паде сріблисте світло місяця і його промінi цікаво зазирають крізь кратовані вікна до монастирських келій. Стефан схопився і з жахом витріщив очи. Келію пронизував кріваво-червоний промінь. Не сумнівався, що то горить. Вискочив з ліжка з криком:

— Горить!

Сягнув рукою по одяг і не знайшов його. На ліжку вже не було його, бо відкидаючи ковдру, скинув з неї одяг на землю. Було темно, тож він цього не бачив. Став на помацки шукати дверей, і не знайшов їх. Пригадав собі, що вони забарикадовані. Кричучи раз коло разу „горить!", відсунув ліжко і стіл. Нарешті відчинив двері і вискочив на коридор так, як стояв, лиш в одній сорочці. Гнав довгим коридором і ревів:

Горить, горить!

(Дальше буде).

ПРОТОКОЛ

з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу, які відбулися 16-го липня 1937 року в головній канцелярії У. Н. Союзу під ч. 81—83 Гренд Стріт, Джерзі Сіти, Н. Дж.

—о—

У нарадах взяли участь: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний рекордовий секретар Д. Галичин і головний фінансовий секретар-касієр Р. Слободян.

Крім членів головного екзекутивного комітету на зборах були також приявні всі члени головної контрольної комісії, яка саме в тих днях переводила контролю майна У. Н. Союзу.

Головний предсідник відкрив збори в годині 10-тій рано. Зараз приступлено до нарад, бувший заступник головного предсідника та бувший член головного екзекутивного комітету, В. Малевич, передав своє урядування нововибраному заступникові головного предсідника, Г. Германові.

Тоді головний предсідник предложив на порядок дня такі справи:

Інвестиції. Рішено закупити такі бонди: Говернмент оф Філіпін Айлендс 4½% за $16,181.25; Вест Ню Йорк, Н. Дж., 4% за $35,350 і Юнайтед Стейтс Трежюрі Новтс 1¾% за $42,500. Також постановлено інвестувати $30,996.84 в забезпечені і державою запоручені морґеджах.

Ухвалено продати такі бонди: Порт оф Ню Йорк Оторіти 4¼% за $53,750, які свого часу закуплено за $51,523.75; Ротерфорд, Н. Дж., 5% за $30,862.50, які закуплено за $30,790.

Морґеджі на Союзові Доми. Над цею справою переведено обширну й вичерпну дискусію, і згідно з директивою XIX. конвенції У. Н. Союзу постановлено уділяти морґеджі на такі Народні Доми, які є виключною власністю місцевих Союзових злучених відділів, з тим, що уділений морґедж не може бути вищий як 33 до 50 відсотків вартости дотичного дому. При тій нагоді передискутовано просьбу дітройтських Союзових відділів у справі уділення морґеджу на Союзовий Дім у Дітройті, Міш., переглянено пляни будови цього дому й рішено, що коли цей Союзовий Дім буде побудований і згідно з предложеними плянами представлятиме вартість $30,000, уділити тоді морґедж на цей дім у сумі $10,000.

Малювання Союзового Дому. Ухвалено помалювати дім У. Н. Союзу під ч. 81—83 Гренд Стріт, Джерзі Сіти, Н. Дж., та поробити конечні направки.

Справа відділення „Свободи". У виконанні ухвали XIX. конвенції У. Н. Союзу обговорено справу фінансового відділення „Свободи" від У. Н. Союзу та припоручено Союзовому адвокатові М. Пізнакові перевести леґальну сторону цієї справи.

Справа домагань робітників друкарні „Свободи". По зреферуванні цієї справи головним предсідником У. Н. Союзу та по вислуханні опінії членів головної контрольної комісії і по прочитанні листів, що були надіслані в тій справі від деяких головних урядників, відділових урядників і членів, які протестували проти того роду поступовання робітників друкарні „Свободи"; що без оправданої причини й підстави вийшли були на страйк, ухвалено, що домагань робітників, про які була згадка в протоколі з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу з 5-го червня 1937 р., неможливо під теперішню пору сповнити, тимбільше, що через звільнування від передплати „Свободи" неграмотних і тут роджених членів приходи „Свободи" саме тепер іще більше зменшаться, а в тому самому часі розходи через підвишку паперу й плачення на „Совшел Секюріти" збільшаться. Маючи це на увазі, рішено зменшити число робітників та поробити такі ощадности, які є конечні для ведення часописного бізнесу.

Згідно з директивою XIX. конвенції У. Н. Союзу рішено висигнувати з народнього фонду $1,000 на **виконання різьбарем О. Архипенком статуї Володимира Великого** та на поставлення її в „Культурнім Городі" в Клівленді, О., як дарунок від У. Н. Союзу.

Наради закінчено в 7-мій годині ввечір.

Д. Галичин,
головний рекордовий секретар.

Сила оголошень.

— Як гадаєш, чи оголошення оплачуються?
— Ще й як! Подумай: швець, який робить мені черевики, дав до газети оголошення „Потрібний хлопець", а вже до трьох днів жінка вродила йому близнята!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КАПІТАЛІЗМ І КОМУНІЗМ.

Нині на світі змагаються дві струї між собою: капіталізм і комунізм. Та є ріжні відтінки капіталізму і комунізму. Є капіталізм захланний, голодний, який вічно прямує до того, щоб використати робітника. Він явно доборює страйки, старається запрягти до цього адміністрацію й здавити всякий робітничий організований рух.

Комунізм ніби виступає проти капіталізму і ніби виступає в обороні робітників. Та фактично нераз комунізм це тільки перелицьований на червоно капіталізм. Таким перелицьованим на червоно капіталізмом є большевицький комунізм, який не тільки що не зрівняв усіх робітників та не зніс кляс, але завів ще гірше використування робітників і більшу соціяльну несправедливість, ніж була в Росії за старого капіталізму.

На місце Романових засів нині у Совєтах Сталін, цей „збожеволілий, кривавий горил", що в крові утопив і далі топить десятки тисяч людей. До влади прийшов цей новий „цар" та його партія тим способом, що обдурювали людей. Говорили їм, що вони усунуть старий капіталізм, заведуть суспільну рівність, рай для робучого народу. Нарід повірив їм, бо дійсно народам під білими царями жилося дуже погано. При помочі брехні вони прийшли до влади, а захопивши її, стараються тепер вдержати її терором.

Та всетаки народи в Совєтах починають прозрівати. Вони починають бачити, що їх тяжко обдурено і тому стають бунтуватися проти цього. Ось щоб іще раз обдурити людей, щоб іще раз втихомирити на якийсь час їх гнів, батюшка Сталін придумав тепер „конституцію". Ця „конституція" це така придумана штука, що на її основі за ніяку ціну нарід не могтиме вибрати інших провідників, як тільки тих, що їх назначить комуністична партія.

Та можливо, що та „конституція" всетаки принесе комусь користь. Але користь не підбитим Москвою народам, тільки користь самому московському народові. Бо большевики, наплювавши на обіцяну ними соціяльну справедливість, тепер плюють на свій так званий „інтернаціонал" і починають виразно ставати на шлях московського патріотизму і шовінізму. Їх офіційний орган „Ізвестія" з 24. листопаду м. р. пишуть: „Російському народові належиться першенство в родині СССР. Він перевів царські завоювання, витворив культуру, дав великих людей. Всі народи в СССР завдячують своє національне відродження і всі господарські здобутки російському народові. Тому він займає перше становище між совєтськими народами і його культура стала спільним багатством совєтського Союзу".

Ось куди загнули. „Його культура стала спільним багатством совєтського Союзу". А чому стала „спільним багатством"? Чи може тому, що підбиті Москвою народи тої культури хотіли? Ні. Тому, що большевики силою насаджують серед них ту культуру, а тих, що тій культурі опираються, вони безпощадно нищать. Насаджуючи свою культуру, вони стараються в той спосіб затвердити над ними свою владу.

Л. Сисин, Пасейк, Н. Дж.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Касовий звіт Центрального Комітету Українських Національних Товариств міста Ню Йорку.

Приходи: 1) З членських вкладок по день 30-го липня 1937 р. від шістьох товариств і парохій вплинуло $30; 2) Дохід з академії в честь Т. Шевченка 1937 р. $58.61; 3) Збірки в греко-католицькій церкві з 7. вулиці в Ню Йорку $46.31; 4) Збірки в українській православній церкві з 14. вулиці в Ню Йорку $19.56; 5) Дар „Рідній Школі" в Галичині хору п. Онуфрика в Ню Йорку $10; 6) Дохід з „Базару" в році 1937 в Ню Йорку $30.30; 7) **Готівка в касі з 1936 р. $42,91;** Разом з днем 30. липня 1937 р. **$237.69.**

Розходи: 1) Висилка „Рідній Школі" в краю через „Обєднання" в липні 1937 р. $70; 2) Дар на визвольну боротьбу Рідному Краєві підчас Національного Зїзду в Ню Гейвен, Конн. $15; 3) Винайм галь у Ню Йорку $42; 4) Платні оркестрам та зворотні урядникам за рік 1936-тий за працю в централі $51; 5) Оголошення в пресі $10; ф) Квіти, кокардки та друки $22.91; 7) **Готівка** в скарбника з днем 30-го липня 1937 р. **$26.78.** Разом **$237.69.**

За Центральну Управу Комітету:
Михайло Пізнак, голова;
Евстахій Кривень, скарбник;
Михайло Беля, секретар.

НАСЕЛЕННЯ АЛЬЗАЦІЇ Й ЛЬОТАРИНҐІЇ ЗА НІМЕЦЬКУ МОВУ

Альзація й Льотаринґія це невеликий край на границі між Німеччиною й Францією. За нього йде від віків боротьба між тими обома народами. Щастя спріяло раз одним, то знову другим. Скільки разів перемагали німці, тоді прилучували Альзацію й Льотаринґію до Німеччини. Колиж горою були французи, тоді знову переходив цей край під владу Франції. Невеликий він, але ні одні ні другі не хочуть уступити, бо вважають його своїм, а жаден нарід на світі не уступає нікому, за ніяку ціну, навіть найменшої частини своєї землі.

Населення в цьому краю мішане, але в більшості німецького походження й говорить переважно німецькою мовою. По останній світовій війні Альзація й Льотаринґія опинилися знову під владою Франції. Щоб не дразнити населення, французька влада видала закон, що навчання в усіх школах та всяке урядування в краю має бути двома мовами: французькою і німецькою. В 1924 році хотіла французька влада змінити цей закон і запровадити всюди тільки французьку мову. Але населення заявилося в голосуванні в більшості за німецьку мову. І тому осталася двомовність, бо французька влада, хоч яка сильна, хоч виграла була щойно війну, не відважилася в завойованім краю відібрати населенню його батьківської землі й матерньої мови.

Але минуло від того часу кільканацять літ. Теперішня жидівсько-соціялістична влада Франції хотіла знову усунути німецьку мову зі шкіл і урядів Альзації й Льотаринґії. Думали, що може за кільканацять літ життя в одній державі альзатці привикли до французької мови та згодяться без спротиву на зміну. Але помилилися. Перед кількома тижнями відбулося саме в тій справі загальне голосування й альзатці виказали великою більшістю голосів, бо 452 тисячами, проти усунення німецької мови. Майже 20-літне життя цього краю під владою Франції не вирвало в населення глибокого привязання до своєї матерньої мови. Ба, ще більше, це привязання ще тільки збільшилося, бо тим разом голосували за німецьку мову 80 тисяч дорослих осіб більше, ніж у 1924 р. Вислід цього голосування приняли в Німеччині з великою радістю, але без розголосу. Без розголосу й шуму, бо німці вдають тепер назверх, що ніби хочуть погодитися з Францією й вирікаються раз назавсіди Альзації й Льотаринґії. Але потихеньку придивляються добре, що діється за Реном, у забраних їм краях, і приготовляються... Бо надіються, що колись знов обернеться колесо історії й тоді вони напевно не забудуть про своїх братів за Реном.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

—о—

НОВІ ЧАСИ, НОВІ ПОТРЕБИ.

Школа св. Михайла в Гекні, частині Лондону, завела для своїх дітей нові курси: мають розвивати в дітей „ровд сенс" („road sense").

Подаю назву цеї науки англійською мовою, бо в українській ще на це назви нема. Мають на цих курсах учити дітей, як зберігати обережність на вулиці. Звісно, на модерній вулиці, якою женуть авта.

Ми знаємо вулицю передівсім як місце комунікації, котрою їздять люди з одного місця на друге. Ми знаємо її теж як місце проходу, отже легких тілесних вправ для здоровля. Що більше, знаємо теж вулицю як місце забави, передівсім дитячої забави. Тепер вулиця стала небезпечним місцем, на якім людину може постигти смерть. Два роки радила шкільна рада в Лондоні над тим, як навчити дітей прави безпечної поведінки на вулиці й нарешті прийшла до переконання, що треба дітей навчити в школі, як ходити вулицею, не наражаючися на небезпеки.

Скаже може хтось, що школа має дати людині знання про давні часи, далекі краї, про рахунки й астрономію. Одначе чому не малаб вона вчити дитини ходити вулицею?

ЯКЖЕЖ МИ?

При Нюйорськім Університеті існує так звана клініка для суспільного достроєння талановитих людей, яка видно виходить із заложення, що талановиті діти мають спеціяльні труднощі при достроєнню себе до суспільного життя.

Професор Гарві Зорбо, директор тої клініки, говорив оноді у Васарськім Евгеністичнім Інституті (що звертає увагу на вагу здоровля родичів для потомства) про те, чому саме його клініка звертає увагу на талановиті діти. „Навіть побіжний погляд на історію", говорив він, „покаже нам, що історична доля народу залежить від того, чи він уміє чи не вміє використовувати для себе умово найздібніші елементи свого населення".

Чи видно це вже з побіжного погляду на історію, не берусь судити. Одначе може воно справді так. Тому, як проф. Зорбо закидає американцям, що вони марнують таланти найкращих своїх умів, то чи не варта би й нам спитатися себе самих: а як то ми трактуємо своїх талановитих людей?

З ЛЕГКОГО ЖИТТЯ?

Скоїлася в Ню Йорку дивна пригода: 37-літню жінку, замужню за багатого бизнесмена, вбив її любовник, незамужний 29-літній продавець авт, жонатий з молодою жінкою.

Ріжні факти підкреслюють газети в історії вбивства: пристрасть, подвійну невірність, пиянство, тощо. Одначе чи не кидає найбільше світла на подію зраджена жінка любовника-вбивника, котра подала газетам цікаву історію свого подружжя: Вона віддалася за теперішнього вбивника, як їм було по 17 літ. Вона була тоді ученицею в школі медицини. Вона покинула школу, щоб вийти замуж. По році подружжя її родичі удержували і її і її чоловіка і їх дитину. І удержували від того часу дальших сім літ.

Лиш подумати собі: сім літ молодий чоловік не мав заняття. Сім літ він не міг сповняти супроти своєї родини обовязків, котрі він може признавав. Чи не здеморалізувало би це й сильну людину? І хто за це винуватий?

ВСЬОМУ ВИННА НЕВІСТКА.

Згори знаю, що знайдуться люди, які скажуть, що тут винна жінка. Або та жінка, що заманила молодого чоловіка, або жінка вбивника, що нібито відігнала свого чоловіка й заганяла його в обійми другої жінки.

І знайдуться певно жінки, що скажуть, що винні чоловіки.

Мені пригадується історія з учителем недільної школи, що, причитавши дітям з біблії уступ про первородний гріх, питався: „А хто мені з вас скаже, чому це жінка перша скушала овоч із заказаного дерева, а не чоловік?" У клясі настала мертва тиша. „Ануно, дітоньки", підбадьорює вчитель, „чому не зробив цього чоловік?"

Відізвалась одна дівчина: „А прошу, пана вчителя, а чи не писав цього чоловік?"

Вона: — Я цікава знати, чи був коли мужчина, який сказав би до своєї жінки: „Ти одинока жінка, яку я кохаю"?
Чоловік: — Певно!
Жінка: — Ага, ти маєш себе на думці!
Чоловік: — Ні, нашого прапредка Адама.

Вязничний сторож (до нового вязня): — А тепер підеш до купелі.
Вязень: — Про це не було згадки в присуді!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

АЛЕНТАВН, ПА.

З пікніку на визвольну боротьбу.

Заходами відділу Союзу Українок Америки, ім. Ольги Басарабової в Алентавні, влаштовано пікнік і з його доходу уділено на визвольну боротьбу $10. Гроші вислано через Обєднання.

Софія Саврук, секр.

ЖЕРТВИ НА ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ З НАГОДИ 7-ГО З.ЗДУ ОДВУ В НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Бруклин, Н. Й.: від ОДВУ ч. 43 $20, Т-во „Запорозька Січ", від. 325 УНС $10, Український Демократичний Клюб $15, Т-во ім. Богдана Хмельницького, від. 158 УНС $10, Т-во ім. Тараса Шевченка $5, п. Семен Угорчак $10.

Сейлем, Масс.: від. МУН ч. 6? $10, Окружна Управа ОДВУ $150.

Елізабет, Н. Дж.: від. ОДВУ ч. 65 $5, Союз Дочок України $10, Українські Національні Організації $21, Український Демократичний Клюб $10, п. Роман Слободян $10.

Лінден, Н. Дж.: П. Федірко $5.

Ню Брітен, Конн.: від. УЧХ ОДВУ ч. 66 $150.

Стемфорд, Конн.: Братство св. Петра й Павла, від. 180 Провидіння $5, Український Горожанський Клюб $5, Братство Арх. Михаїла $5.

Бетлегем, Па.: від. УНС ч. 228 $5.

Данбурі, Конн.: Братство св. Миколая, від. 381 УНС $5.50.

Петерсон, Н. Дж.: Т-во ім. Тараса Шевченка, від. 64 УНС. $10.

Ансонія, Конн.: Українська Стейтова Організація $5, п. В. Калина $5, Союз Українок, ч. 38 $5.

Провіденс, Р. Ай.: Гром. Яким і Іванна Семчуки $15.

Глестонбурі, Конн.: П. Смик $5, П. М. Стисло $1.

Брістол, Конн.: Український Горожанський Клюб $12, Жіноче Т-во „Любов" $5.

Разом $2,157.

Центральна Управа ОДВУ.

Старе подружжя.

— Скажи, старенький, колиб ми так знову були молоді, чи ти знову схотів би оженитися зі мною?

— Алеж, моя дорогенька, є нам добре, то навіщо малиб ми знову сваритися!

—o—

Приятельки.

— Я бачила у Марійки той брилянт. Казала, що дістала його від вуйка.

— Не вір їй, один і другий фальшивий...

ЛИСТИ НА ПЛИТАХ.

Колись писали люди ріжні письма на шкірі не тому, щоб цей артикул був дешевший від паперу, але просто тому, що взагалі паперу не було. Від цього теж і пішли слова, „писати на воловій шкірі". Згодом папір став ідеальним засобом порозуміння між поодинокими людьми, віддаленими від себе на цілі милі. При помочі телефонів можна порозумїватись і чути взаємно голос. Одначе незвичайно цікаву новинку ввела голяндська почта, яка дає змогу своїм клієнтам пересилати говорені плити і чути голос своїх друзів без телефону і радія.

У всіх більших почтових урядах Амстердаму заінсталювали недавно автомати, які доставляють ґрамофонові плити. Щоб дістати таку почтову ґрамофонову плиту, треба вкинути відповідну монету до автомату і сказати потрібний текст листа до мікрофону. Мікрофон передає цей текст, що не може мати більше як 150 слів, на плиту, яка потім, опакована відповідною почтовою опаскою, вискакує з автомату.

Цю новинку заінсталювали розмірно дешевим коштом і не за дорогі гроші дали змогу користуватися цими голосовими листами найширшим колам голяндського громадянства, бо на відворотній стороні плит уміщено реклями найбільших голяндських фірм. Очевидно, всі фірми незвичайно радо користають із цього нового засобу реклями і дають свої оголошення, певні, що всі адресати їх прочитають, чи пак відограють, та що таким чином сильно збільшиться торговельний рух.

Нові „голосні листи", доступні навіть для найнижчих шарів громадянства, яке виказало теж багато зацікавлення для ініціятиви голядської почти. Рух кореспонденційними плитами став відразу сильний. Найбільше плит іде до кольоній. Новомодні листи призначені теж на ріжні побажання.

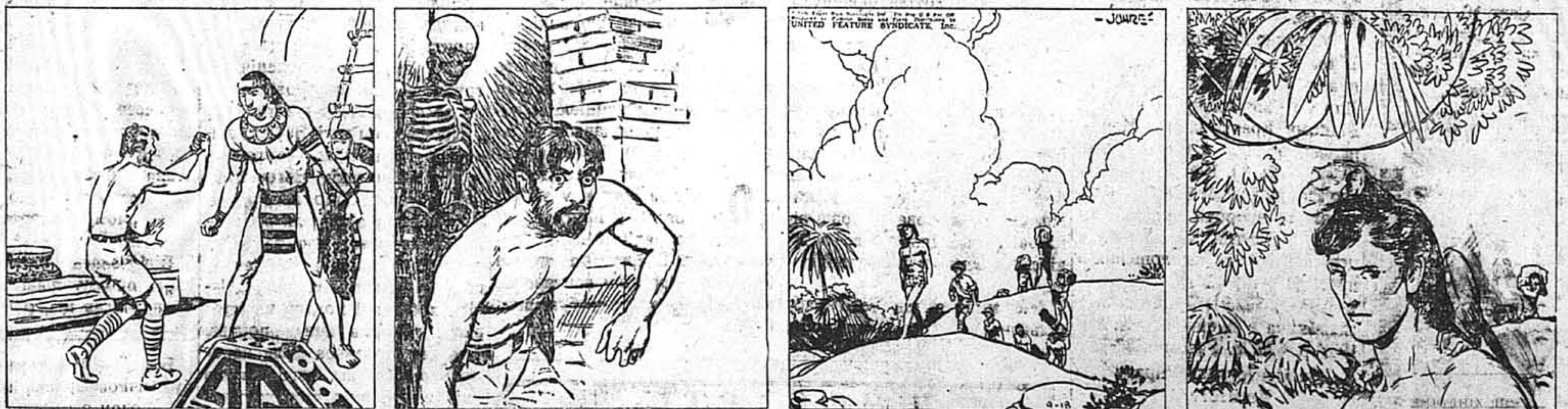
Дискусія про алькоголь.

— Слухай, Юрку, чи ти віриш, що алькоголь скорочує життя?

— О, так! А крім того час сходить завдяки йому багато скорше!

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(77)

Побачивши, що йому не вдалося замордувати жорстокої королеви маїв і що своєю спробою він тільки наразив себе на ще більші муки, Дарно звернув вістря ножа проти себе самого. Гострий кінець ножа він наставив в околиці серця і на одну секунду застиг у ваганні. „Ні", заговорило щось сильне у його серці. „Це боягузтво зі страху перед смертю відбирати собі життя".

З тими гадками він відкинув ножа набік. „Треба мати відвагу знести всі терпіння. Треба видержати гідно до кінця. Крім того, як довго людина жиє, то все може щось статися, що її врятує. Тарзан... Тарзан...", думав він собі, „Можливо, що Тарзан уже десь недалеко. Можливо, що поміч уже за плечима. Треба жити, треба жити", повторяв він кілька разів у серці.

В цю хвилю Тарзан справді був недалеко від нього; очевидно, коли брати під увагу широчезні простори полуднево-американських нетрів. Він був усього два дні маршу від того місця, де був увязнений Дарно. Тарзан не був у звичайному гарному настрою. Він наче прочував, що щоб дійти до остаточної цілі, треба ще буде побороти величезні перешкоди.

Він не боявся природніх перешкод, таких як звірі, або непрохідність нетрів. З такими перешкодами він легко давав собі раду. Але він найбільше боявся цього, що не вдасться йому відшукати входу до затраченої столиці. А також у його голові разураз зроджувалися погані гадки про невідомого ворога, що вже дотепер кидав йому стільки перешкод під ноги.